

60 להפקיע ולחתוך סוברת שלא אסר רבי נחמיה אלא בשבת אבל
61 ביו"ט מותר לטלטל כלי אף שלא לצורך תשמישו, והתנא
62 בברייתא של אין מסיקין סובר שרבי נחמיה אוסר לטלטל כלים
63 שלא לצורך תשמישן אף ביו"ט:

משנה

64 **אין פוחתין את הניר** – אסור לתחוב ביו"ט את אגרופו לתוך הביצים
65 כדי לעשות בית קיבול לנר, ואפילו שעדיין לא נאפה בתנור ואינו
66 ראוי להדלקה כיון שהשמן ימיס את הפפר, מפני ששעל ידי
67 חקיקה זו הוא עושה כלי והוא ראוי לתשמיש אחר. וכן אין עושין
68 פחמין ביום טוב – כגון שמנחים גחלים בצד מחוץ לאש כדי
69 שיכבו וייעשו פחמים, משום שחשוב כעשית כלי כיון שצורקו,
70 וזה משתמשים בהם. וכן אין חותכין לשתיים את הפתילה הארוכה
71 שעשאה מערב יו"ט, מפני שהוא עושה אותה כלי שמתקנה
72 שתהיה לשתי פתילות הראוים להדלקה. רבי יהודה אומר, חותכה
73 באור – על ידי אש מותר לחתכה:

גמרא

74 שנינו במשנה שאסור לעשות בית קיבול לנר משום שזה נחשב
75 עשיית כלי. שואלת הגמרא: מאן תנא שסובר דפחיתת נר אפילו
76 קודם שנאפה בתנור מנא הוא – כבר נקרא כלי ולכן אסור לפוחתו
77 ביו"ט. אמר רב יוסף, רבי מאיר היא. דתנא, כלי חרס מאימתי חשוב
78 כלי לענין שמקבל טומאה, משננמרה מלאכתו – מלאכת חקיקתו,
79 ואפילו שעדיין לא צרפו בכבשן. דברי רבי מאיר. רבי יהושע אומר,
80 אינו נקרא כלי אלא משנצרפו – משיחקו על ידי האש בכבשן. ואם
81 כן התנא של משנתנו הוא רבי מאיר. אמר ליה אבאי לרב יוסף,
82 ממיא שרבי מאיר סובר שגם נר חשוב כלי בחקיקתו גם בלי צירוף
83 בכבשן. דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר ה"מ שחשובים כלים,
84 אלא בכלים גדולים שאפילו שלא צירפם בכבשן ואינם ראויים
85 למים ויין וכל דבר לח מפני שממחין את העפר שהוא עדיין רך,
86 מכל מקום נחשבים כלים משום דתו לקבולי ביה מיד – ראויים
87 הם לדבר יבש כגון ליתן בהם פירות. אבל קמא במשנתנו שמדובר
88 בנר, אם אינו ראוי ליתן בו שמן להדלקה, למא תו, הרי קטן הוא
89 ואינו ראוי לכלום, ויתכן שגם רבי מאיר מודה שאינו חשוב כלי
90 כל זמן שלא צירפו בכבשן, ואם כן חזרת השאלה מי התנא
91 שסובר שאסור לפחות את הנר ביו"ט. מתרצת הגמרא, שגם כלי
92 של נר ראוי לשימוש לדבר יבש, כגון לקבולי ביה פשיטי – להניח
93 בו פרוטות כסף קטנות, ועל כן הוא כלי אף קודם צירופו בכבשן.
94 ולכן אסור ליצור את הבית קיבול שלו ביו"ט.

95 **איבא דאמרי, אמר רב יוסף**, משנתנו הסוברת שע"י החקיקה
96 בחרס נחשב כבר לכלי, רבי אליעזר דרבי צדוק היא. דתנן, אלפיסין
97 חריניות – קערות של בני עירות שאינם בני כרכים גדולים, ואינם
98 מקפידים לאכול בכלים נאים, והיו עושים עיגולים גדולים
99 שטוחים כעין מחבת ובלי בית קבול, וכך היו אוכלים בה בשר,
100 ואפילו שעדיין לא נחקקו ונצרפו בכבשן, הרי אלו פחירות כשהם
101 מונחות פאהל הפת, שכיון שאין להם בית קיבול, אינם מקבלים
102 טומאה, שלגבי אוהל המת נאמר (במדבר יט טו) וכל כלי פתוח,
103 ומשמע שדווקא כלי שיש לו פתח ובית קיבול נטמא באוהל המת
104 וכן מזה לומדים לכל טומאת מגע שאין כלי מקבל טומאה רק אם
105 יש לו בית קיבול, וטומאות פשיטא ה"ב, אך מכל מקום לענין זה
106 שנטמא כלי גם בהיסט, כיון שנטמא בהיסט גם מחוץ לכלי, א"כ
107 אין צריך שיהא לו בית קיבול כדי שיקבל טומאה, וסובר תנא קמא
108 שקערות אלו כיון שכך דרך תשמישן, הרי הם חשובים כלי אף
109 שאין להם בית קיבול, ולכן הם מקבלים טומאה מדבר שראוי
110 לטמאן. ורבי אליעזר דרבי צדוק אומר, אף פחירות הן פשיטא ה"ב,
111 שלא שייך בהם טומאה כיון שאינן נחשבות ככלי כלי, לפי שלא
112 ננמרה מלאכתן – מלאכת חקיקתן. ומשמע שלרבי אליעזר לאחר
113 החקיקה יהיו טמאים משום שכבר נעשו כלי, וא"כ התנא של

1 מתרצת הגמרא: הוא דאמר – שמואל שאומר שאפילו ביו"ט אינו
2 מפקיע חותמות שבקרקע סובר כי האי תנא שבברייתא שאף ביו"ט
3 אוסר להפקיע חותמות שבקרקע, דתנא, חותמות שפפן קען מתי,
4 אבל לא מפקיע ולא חותך, אחד שבת ואחד יום טוב. וחותמות
5 שפפן, בשבת מתי, אבל לא מפקיע ולא חותך. כיום טוב מתי
6 ואף מפקיע וחותך. שואלת הגמרא, תרצת לך את הרישא של
7 שמואל, אלא הרישא של שמואל לגבי חותמות שבכלים שאמר
8 שאף בשבת מתייר ומפקיע וחותך, קשיא עליו מהברייתא שכתוב
9 בשבת מתייר אבל לא מפקיע ולא חותך. מתרצת הגמרא, לעולם
10 גם התנא של הברייתא סובר שמצד איסור סתירה היה מותר
11 להפקיע ולחתוך גם בשבת, כיון שאין בנין וסתירה בכלים,
12 כשמואל, ולכן מודה שבידו מותר, ומה שאסר להפקיע ולחתוך,
13 הוא משום איסור טלטול הסכין, והא מני – כשיטת מי סוברת
14 הברייתא, כשיטת רבי נחמיה היא, דאמר כל הכלים אפילו תרוד
15 ואפילו טלית שהם כלים שמלאכתם להיות, אין ניפולין אלא דרך
16 תשמישן – לצורך תשמיש שהן מיוחדים לו, דהיינו הרקת התבשיל
17 ולבישה, אבל לתשמיש שאין הכלי מיוחד לו אסור לטלטלו, ולכן
18 אינו יכול לטלטל סכין כדי לחתוך חבל בשבת, משום שהסכין
19 מיוחד לאוכלין ולא לחתוך חותמות ומוקצה הוא. ורק בדין הזה
20 חולק שמואל וסובר כרבנן המתירים לטלטל כלי גם לא דרך
21 תשמישו, ולכן הוא מתייר לחתוך ולהפקיע גם בסכין.
22 שואלת הגמרא: אי עתה הברייתא הוא משום איסור טלטול וכרבי
23 נחמיה, מאי איריא שבת – מדוע רק בשבת אסור, אפילו ביום טוב
24 נמי ראוי לאסור לטלטל סכין כדי לחתוך או להפקיע את החבל,
25 ומדוע ביו"ט מתייר הברייתא. ובי תימא לתרץ דשניא ליה לרבי
26 נחמיה בין שבות – איסורים דרבנן בשבת, כמו טלטול שאין איסורו
27 אלא מדרבנן, לבין איסור שבות ביום טוב, וביו"ט אינו מחמיר
28 באיסור טלטול כמו בשבת, אלא מתייר לטלטל כלים ביו"ט אף
29 שלא לצורך תשמישן, ואם כן עדיין אפשר להעמיד את הברייתא
30 כרבי נחמיה, והעם שמותר ביו"ט להפקיע ולחתוך את החותמות
31 שבכלים הוא מפני שהסכין ניטל בו אף שלא לצורך תשמישו.
32 דוחה הגמרא, ומי שניא ליה – האם אכן מחלק רבי נחמיה באיסור
33 לטלטל בין שבת לבין יו"ט, והתני דא – שנינו ברייתא אחת, שפסקין
34 את התנור בכלים, ואין מסיקין בשברי כלים שנשברו ביו"ט. ותנא
35 איך – בברייתא אחרת, שפסקין בין בכלים בין בשברי כלים.
36 ותנא איך – בברייתא נוספת, שאין מסיקין לא בכלים, ולא בשברי
37 כלים. והגמרא מבארת במה נחלקו הברייתות. ומשני – ומתרת
38 הגמרא בשבת (קבד), לא קשיא, הא – התנא של הברייתא
39 הראשונה רבי יהודה הוא שסובר שיש איסור מוקצה, ולכן כלים
40 שמותר לטלטלם לצורך תשמישם הרגיל, מותר גם להסיק בהם,
41 אבל בשברי כלים שנשברו ביו"ט וכבר אינם ראויים לטלטול
42 לצורך תשמישן, אסור להסיק בהם. אף שהם ראויים להסיק, אך
43 כיון שאתמול בדיוטם שלמים לא עמדו לכך, יש להם דין נולד
44 ואסורים משום מוקצה. הא – התנא של הברייתא האמצעית רבי
45 שמעון הוא שאינו סובר את איסור מוקצה ברוב הפעמים, ולכן
46 מתייר להסיק גם בשברי כלים. הא – התנא של הברייתא
47 האחרונה, רבי נחמיה הוא שסובר שאין כלים ניטלים אלא לצורך
48 תשמישן, ולכן אסור אף בכלים שלמים שהרי אינם מיועדים
49 מתחילתם להיסק, וכל שכל שלא מסיקם בשברי כלים כיון שיש
50 להם דין נולד, וכדלעיל. ועל כרחק מדובר בברייתות ביו"ט
51 שמותר לבשל לצורך אוכל נפש, שהרי בשבת אסור להסיק, ואם
52 כן מצינו שלרבי נחמיה אסור לטלטל את הכלי שלא לצורך
53 תשמישו אף ביו"ט, ולפי זה אי אפשר להעמיד את הברייתא
54 שהבאנו לעיל בדין חותמות כרבי נחמיה, שהרי לרבי נחמיה צריך
55 לאסור גם ביו"ט להפקיע ולחתוך בחותמות שבכלים, משום
56 האיסור לטלטל את הסכין שלא לצורך תשמישו, ואילו הברייתא
57 מתיירה ביו"ט לחתוך ולהפקיע. מתרצת הגמרא, שלעולם
58 הברייתא כרבי נחמיה, והיא תנא ואליבא דרבי נחמיה – נחלקו
59 תנאים בשיטת רבי נחמיה, הברייתא של חותמות המתרת ביו"ט

1 משנתינו הוא רבי אליעזר ברבי צדוק. אָמַר לִיה אַבְי רַב יוֹסֵף
2 לדחות את דבריו, וְלָמָּא עַד פָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק
3 הָתָם שֶׁאִם נִחְקְקוּ חֲשׁוּבִים כָּלִי, אֲלֹא בְּכָלִים גְּדוּלִים מִשּׁוּם דִּהְיוּ
4 לְקַבּוּלֵי בֵּיה מִיָּדִי – רַאווִיִּים הֵם לְדַבֵּר יֵבֶשׁ כְּגוֹן לִיתֵן בֵּהֶם פִּירוֹת,
5 אָבֵל הָכָא בְּנֵר לְמָאִי חָזִי, הֲרִי אִינוּ רַאווִי לְכָלֹם, וְיִתְכֵן שְׁגָם רַבִּי
6 אֱלִיעֶזֶר מוֹדָה שְׁאִינוּ חֲשׁוּב כָּלִי כָּל זִמָּן שֶׁלֹּא צִירְפוּ בְּכַבְשָׁן.
7 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, שְׁגָם כָּלִי שֶׁל נֵר קָטָן רַאווִי לְשִׁמּוֹשׁ לְדַבֵּר יֵבֶשׁ,
8 כְּגוֹן לְקַבּוּלֵי בֵּיה פְּשִׁיטֵי – פְּרוּטוֹת כֶּסֶף קִטְנוֹת.

10 תָּנוּ רַבָּנָן, אֵין פּוֹחֲתִין אֶת הַנֵּר – לַעֲשׂוֹת בּו חֻקִּיקָה כְּדִי שִׁיחִיה לּו
11 בֵּית קִיבּוּל לְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁמֶן וְהַפְתִּילָה. וְכֵן אֵין עוֹשִׂין אֲלַפְסִין חֲרִנְיֹת
12 בְּיוֹם טוֹב, וְרַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְתִיר בְּאַלְפְסִין חֲרִנְיֹת, שְׁכִיּוֹן
13 שִׁמְשֵׁת־מִשִּׁים בֵּהֶן בְּנֵי עֵירוֹת וּבְנֵי כִפְרִים לֹאכִילָתָם, הוּא דְּבַר
14 חֲשׁוּב לִיּוֹט וּמוֹתֵר, אֲבָל נֵר אֵין תִּשְׁמִישׁוֹ עֵיקָר, וְכִיּוֹן שְׁקִיבּוּלוֹ
15 מֵעַט אִינוּ חֲשׁוּב רַק לְשֶׁמֶן, וְלִכְךָ אֲסוּר. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא, מָאִי
16 חֲרִנְיֹת. אָמַר רַב יְהוּדָה, עֲרִנְיֹת. שׁוֹאֲלָתָּ הַגְּמָרָא, מָאִי עֲרִנְיֹת. אָמַר
17 אַבְי. צָעִי חֲקִלְיָתָא – קַעְרוֹת שֶׁל בְּנֵי הַכִּפְרִים שֶׁהִיוּ אוֹכְלִים בֵּהֶם
18 גַּם לְפָנֵי חֻקִּיקָתָם:

20 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: וְאֵין עוֹשִׂין פְּחָמִין. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, פְּשִׁיטָא, לְמָאִי חָזִי
21 הַפְּחָמִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בִּיּוֹט. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, תָּנִי רַבִּי חִיָּיא, לֹא
22 נִצְרָקָה הַמִּשְׁנָה לְהַשְׁמִיעַ שֶׁאֲסוּר אֲלֹא בְּאוֹפֵן שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַפְּחָמִים
23 כְּדִי לְמוֹסְרָן לְאוּלְיָיִרִין – מִחֲמַמֵּי חֲמִין וּמִרְחֻצָּאוֹת לְבֹו בְּיוֹם – לְצוֹרֵךְ
24 יּוֹט, וּבִזָּה הֵיִינוּ חוֹשְׁבִים לְהַתִּיר, וְהַשְׁמִיעֵנוּ הַתֵּנָא שֶׁאֲסוּר מִשּׁוּם
25 שְׁנִירָאָה כְּעוֹשֶׂה כָּלִי לְצוֹרְפֵי זֶהָב. שׁוֹאֲלָתָּ הַגְּמָרָא, וּבֹו בְּיוֹם מִי שְׁרִי
26 – וְכִי מוֹתֵר לְהַחֵם אֶת הַמִּרְחֻצָּאוֹת בִּיּוֹט, הֲרִי בִשְׁבַת (מ). מִבּוֹאֵר
27 שְׁגָזְרוּ עַל הַרְחִיצָה בִּיּוֹט אִפִּילוֹ אִם הוּחַמוּ הַמִּים בְּעֶרֶב יּוֹט, וְכָל
28 שְׁכֵן שֶׁאֲסוּר לְהַחֵם בִּיּוֹט. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, בְּדָאָמַר רַבָּא בְּבִרְכוֹת
29 (כז): לְתַרְץ מַה שְׁנִכְנַס רַב אֲבִין לְבֵית הַמִּרְחָץ אַחֵר שְׁקִיבֵל עֲלֵיו
30 שְׁבַת, שֶׁמְדוּבֵר שְׁנִכְנַס לְהִיָּע מִחוּם בֵּית הַמִּרְחָץ וְלֹא נָתַן עֲלֵיו מִים,
31 וְקוֹדֵם הִזְדָּה – לְפָנֵי שְׁגָזְרוּ שֶׁלֹּא יִכְנַסוּ לְמִרְחָץ אֶף לְהִזְיַע, הָכָא נִמְי
32 מַה שְׁצָרִיךְ אֶת הַפְּחָמִים לְבֵית הַמִּרְחָץ הוּא כְּדִי לְהִיָּע מִחוּמוֹם,
33 וּמְדוּבֵר בַּמִּשְׁנָה קוֹדֵם הִזְדָּה:

35 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: וְאֵין חוֹתְכִין אֶת הַפְּתִילָה לְשָׁנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,
36 חוֹתְכָהּ בְּאוֹר. שׁוֹאֲלָתָּ הַגְּמָרָא, מָאִי שְׁנָא בְּפִסְכִין דְּלֹא – מַה הִטְעַם
37 שֶׁאֲסוּר לְחַתּוֹךְ אֶת הַפְּתִילָה בְּסַכִּין,

ביצה דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קצצ

משום דקמתקן מנא, שהיתה פתילה אחת, ועכשיו עושה אותה
שתי, והרי כשחזרה באור נמי קא מתקן מנא. מתרצת הגמרא,
תני רבי חייא ברייתא המבארת את דברי רבי יהודה, ש'חזקה
באור' בפי שתי נרות – היינו שנותן את שני ראשי הפתילה בתוך
שתי נרות, ומדליק באמצע הפתילה, שבכזה אופן לא מוכח
שמתכוין לתקן כלי, אלא נראה כמתכוין להדליק בעלמא.

אמר רב נתן בר אבא אמר רב, מוחטין את הפתילה ביום טוב.
מבררת הגמרא, מאי הכוונה מוחטין. אמר רב חנינא בר שלמיא
(משמיה דרב), לעריי חושבא – להסיר את החושך, כלומר
שכשהפתילה דולקת מצוי שראשה נשרף ונעשה פחם ועל ידי זה
אינו מאיר יפה, ומותר ביו"ט להסיר את הפחם המוחשיך ואין זה
נחשב עשיית כלי.

תני בר קפרא, ששה דברים – הלכות לאיסור ולהיתר נאמרו
בפתילה לגבי הכנתה ביו"ט, שלא יחשב כתיקון ועשיית כלי.
שלא להחמיר – אסור לעשותם ביו"ט, ושלש להקל. ואלו הם
שלשה להחמיר: אין גודלין אותה – אין שוררין וקולעים את
הפתילה לכתחלה ביום טוב, משום שהוא עושה כלי. ואין מהבהבין
– שורפין אותה קצת באור כדי להסיר הנימין היוצאין מהפתילה
שעל ידיהם אין הנר דולק יפה, משום שהוא מתקן כלי בכך. ואין
חוטבין אותה לשנים, מפני שיוצר פתילה נוספת והוא תיקון כלי.
ואלו הם השלשה להקל: אם היא פתילה גדולה ושזורה גסה,
מקצעה ביד, כדי שתהא דקה ונוחה לדלוק, ושורה את הפתילה
בשמן כדי שתדלק יפה. וחזקה באור בפי שתי נרות, וכדלעיל.

אגב שהביאה הגמרא את המימרא של רב נתן בר אבא בשם רב,
מביאה הגמרא עוד כמה מימרות משמו: ואמר רב נתן בר אבא
אמר רב, עתיד – עשירי קבל יורדי גיהנם הם, משום שאין
מרחמים לעשות צדקה. כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע ו-נודמן
לקבל, בעא מנייהו עסקא – ביקש מהם להלוות לו סחורה
להשתכר הימנה ולחצות ביניהם את הריח, ולא יקבו ליה – לא
נתנו לו. ביקש מהם מונוי – מזון לאכול, מיון נמי לא וינוהו – גם
את זה לא נתנו לו. אמר שבתאי, תני מפרך רב שהצטרפו לישראל
ביציאתם ממצרים קא אתו, דבתיב 'ונתן לך רחמים ורחמך' –
שתהא כך מידת הרחמים לרחם על הבריות, והמשך הפסוק הוא
'והרבה כאשר נשבע לאבותיך, ומהסמיכות של 'כאשר נשבע
לאבותיך' דורשים שכל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מרעו של
אברהם אבינו – של האבות הקדושים, וכל מי שאינו מרחם על
הבריות, בידוע שאינו מרעו של אברהם אבינו, ובהכרח שהם
מהערב רב. ואמר רב נתן בר אבא אמר רב, כל המצפה על שלחן
אחרים – שיומינהו לאכול על שולחנם, עולם חשך בעדו – כגדו,
שהחשך פרוס לפניו והכל בעיניו כחושך, שנאמר 'נדר הוא ללחם
איה ידע כי נכון בידו – מזומן אצלו יום חשך'. רב חסדא אמר, אף
חזיו אינו חיים.

תנו רבנן, שלשה מיני אנשים תייהו אינם חיים, ואלו הן: המצפה
לשלחן חבירו – מי שאין לו לאכול ומצפה שיומינהו אחרים
לאכול. ומי שאשתו מושלת עליו, ומי שסורין מושלין בגופו. ויש
אומרים, אף מי שאין לו אלא חלוק אחה, ואינו יכול לכבסה, והכנינים
מצערים אותו. ומבארת הגמרא: ותנא קמא לא מחשיב את מי
שאין לו אלא חלוק אחד, משום שאפשר דמעין בקניה – בבגדיו,
שיכול לבדוק ולנקות את בגדיו מהכנינים כשהוא לבוש בהם, ולא
יצערהו:

משנה

כשהיו צולים דגים על האסכלה שהוא רשת של מתכת, לא היו
מניחים אותם על האסכלא. כיון שהברזל מתחמם מהר ולא רצו
שהדג ישרף מהחום, אלא היו חותכים קנים או קש שבלים, או
שזורים חרסים, או היו חותכים נייר ושורים אותו במים וכדי שלא

ישרף, ומניחים אותם על גבי האסכלה, ועליהם היו מניחים את
הדג, ואומרת המשנה שביו"ט אין שוררין את החרס, ואין חוטבין
את הנייר כדי לצלות בו מליח – דג מלוח, משום שבזה שמכין דבר
שיוכל על ידו לצלות הרי הוא מתקן כלי.

ואין גורפין תנור וכירים אם נפלד לתוכו אבנים או טיח מדפנות
התנור, מפני שהוא מתקן כלי לאפיה, וכרבנן לעיל (כח) שסוברים
שמכשירי אוכל נפש אסורים ביו"ט. אבל מקבשין – משכיבים,
והיינו שמותר לרדד ולדחוק את האפר והעפר שיחא התנור חלק
והפת לא תיגע בהם ותישרף. ואין מקפין – מקרבין שתי תבניות זו
אצל זו כדי לשפות – להושיב עליהן את הקדרה ולהדליק אש בין
שתי החביות, ואסור מדרבנן משום שנראה כעושה אהל שאסור
משום בונה. ואין סומכין את הקדרה שאין שוליה ישרים בקבועת –
בחתיכת עץ שנבקעה ואינה כלי, משום שתנא זה סובר שהעצים
לא ניתנו להשתמש אלא להסקה, ולכך הם מוקצים לשאר
תשמישים. וכן אין סומכין גדלתי. ואין מנהיגין את הקבחה במקל
ברשות הרבים ביום טוב, משום שאין משתמשין בעצים שלא
נעשו כלי לפני יו"ט, כיון שלא ניתנו אלא להסקה. ורבי אלעזר
ברבי שמעון מתייר, משום שאינו סובר דין מוקצה:

גמרא

מבארת הגמרא: מאי מעמא אין שוררין את החרס ואין חוטבין את
הנייר לצלות בו מליח, משום דקא מתקן מנא – שמכשיר כלי, שכל
שעושה ומתקן דבר שיחא ראוי להשתמש בו הרי זה כמתקן כלי
ביו"ט.

שנינו במשנה: ואין גורפין תנור וכירים. תני רב חייא בר יוסף קמיה
דרב נחמן, שבברייתא כתוב ואם אי אפשר לאפות בתנור אלא אם
כן גורפו משום שהאבנים נוגעים בעיסה ומפסידים אותה, מותר
לגרוף. משום שהברייתא סוברת כרבי יהודה שמותר מלאכה גם
במכשירי אוכל נפש כשאי אפשר באופן אחר. אבל המשנה
סוברת כחכמים שמכשירי אוכל נפש אסורים ביו"ט, ולכך אפילו
באופן זה אסור לגרוף. הגמרא מביאה הנהגות מכמה אמוראים
שהתירו גריפה במקום הצורך: דביתיה – אשתו דרבי חייא, נפל לה
אריהא בתנורא גיומא טבא – נפל לה חצי לבינה מדופן התנור
לתוך התנור ביו"ט, אמר לה רבי חייא, חזי דאנא רפתא מעלייתא
בעינא – רוצה אני פת טובה שלא תישרף מהאבן שבתנור, ונתכוין
שתגרוף את התנור כדי שלא תגע האבן בפת. וכן אמר ליה רבא
לשמעיה – לשמש שלו, מני לי בר אונוא – צלה לי אוזן בתנור,
ואודחיה מחורבא – הזהר שלא יתחרך הצלי, כלומר שיגרוף את
התנור שלא יתאבן דבר גבוה שיגע בצלי וישרפנו. רבי חייא ורבא
סוברים כרבי יהודה שמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם
מעבר יו"ט מותר לעשותם ביו"ט.

אמר ליה רבינא לרב אשי, אמר לן רב אהא שמקומו מהוצל, דמר
– רב אשי, שרקין ליה תנורא גיומא טבא – עבדיו טחין בטיט
מסביב לכיסוי התנור ביו"ט כדי שלא יצא החום כשהצלי בתוכו,
שהרוח קשה לצלי. והדבר תמוה שהרי גיבול הטיט הוא תולדת
מלאכת לישא ואסור ביו"ט. אמר ליה רב אשי, אנן ארקתא דפרת
סמכין – אנו סומכים על שפת נר פרת, כלומר אין אנו מגבילים
ביו"ט, אלא נוטלים מהעפר שעל שפת הנר שמחמת לחלוחית
הקרקע הוא טיט מגובל. והני מילי שמוותר לטוח בעפר זה, הוא רק
באופן דציצוריה מאתמול – שבערב יו"ט עשה בו סימן שרוצה
להשתמש בו למחר, והעבירו לצד אחר, שאם לא הכינו לכך הרי
זה מוקצה. אמר רבינא, וקממא שרי – אפר מותר לגבול ולטוח בו,
משום שאינו בר גבול:

שנינו במשנה: ואין מקפין שתי תבניות. אמר רב נחמן, אבנים של
בית הכסא – אבנים גדולות שמקברים אותם זה אצל זה, ונהיה
כמין מושב חלול, ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית

המשך ביאור למסכת ביצה ליום חמישי עמ' ב

1 הכסא, מותר לצדדן – לקרבם זה אצל זה פיום טוב. איתביה רפה
 2 לרב נחמן, הרי שנינו במשנתנו אין מקיפין שתי חביות לשפוט
 3 עליהן את הקדרה משום שנראה כעושה בנין ביו"ט, ואם כן גם
 4 לצדד את האבנים יהא אסור. אמר ליה רב נחמן, שאני התם
 5 בחביות שנאסר משום דקא עביד אהל – שמאהיל עליהם עם
 6 הקדירה, אבל על האבנים אינו מניח חפץ ואינו נעשה כגג. אמר
 7 ליה רפה זוטא לרב אשי, אלא מעתה שהטעם שאינו חשוב בנין הוא
 8 משום שאין לו גג, אם כן בנה אצטבא – כסא של בנין מלבנים וטיט
 9 פיום טוב, דלא עביד אהל – שאין חלל תחת המושב, הכי נמי
 10 דשרי לעשותו ביו"ט, והרי ודאי אסור לבנות בנין גמור ביו"ט אף
 11 שאינו אהל. אמר ליה רב אשי, התם באיצטבא הוא בנין קבע
 12 ואסרה אותו התורה, אבל בנין

13 מאירי. מאירי. והטור (סי' תקיד) פירש שאסור משום מכבה. מאירי.
 14 ומותר משום שהוא תיקון כלאחר יד. עראי שאינו עומד להתקיים
 15 לא אסרה תורה, וגזרו רבנן גם על בנין עראי [אף שאין לו גג] משום
 16 בנין קבע, והכא לגבי אבנים של בית הכסא, משום כבוד – כבוד
 17 הבריות לא גזרו ביה רבנן לאסור בנין ארעי.
 18 אמר רב יהודה, האי מדורתא – היסק גדול שעושים לפני שרים,
 19 ודרך עושי מדורות גדולות לעשות ארבע שורות של עצים
 20 בארבע רוחות ומניחים עליהם עצים מלמעלה ודומה לאוהל, אם
 21 עושה אותו מלמעלה למטה, שמתחיל קודם מהגג ואחר כך
 22 מעמידים את עצי הכתלים, שרי – מותר, משום שאינו דרך בנין,
 23 אבל אם בונה אותו מלמטה למעלה, שקודם מסדר את הכתלים
 24 ואחר כך מניח עליהם את הגג, אסור, משום שדרך בנין הוא.